

ІСТОРІЯ СЕЛА ДЗВИНЯЧКА ЧОРТКІВСЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ВІД ЗАСНУВАННЯ ДО СУЧАСНОСТІ

Крижевська Христина,
студентка IV-го року навчання
історичного факультету
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
e-mail: kryzhevskakrystyna@gmail.com

Науковий керівник: **Волік Надія,**
кандидат історичних наук, асистент
кафедра всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Сучасний стан історичної науки характеризується зростанням інтересу до локальних історичних досліджень та регіональної історії. Поступово дослідники звертають увагу на проблеми краєзнавства, мікроісторії та макроісторії. Цей тенденційний рух стимулюється внутрішнім інтересом дослідників до рідного місця, де вони народились та проживають. В населених пунктах поступово починають відновлюватись традиції краю, які вже давно вважались забутими, відкриваються краєзнавчі музеї присвячені історії певної місцевості.

На сучасному етапі розвитку історичної науки велике значення відводиться напрямку історичної регіоналістики. Дослідники все частіше звертаються до аналізу економічних, політичних, соціальних, та культурних аспектів історії конкретних населених пунктів, що має глобальне значення. Однак слід відзначити, що на сьогоднішній день існує дефіцит наукових досліджень, присвячених історії сіл Чортківського району Тернопільської області, зокрема мова про с. Дзвинячка.

У запропонованому дослідженні представлено історію села Дзвинячка від часу першої згадки до сучасності. Аналізуючи архівні матеріали, спогади старожилів можемо відтворити ключові етапи та події, що впливали на формування села та його жителів упродовж століть. Відтак, виокремлюємо наступні періоди: 1) XVII – XIX ст. – від часу першої згадки про село до діяльності «Просвіти» організованої о. Василем Залуцьким; 2) 1900 – 1990 рр – український національний рух; 3) 1991 – до сьогодні.

На жаль на сьогоднішній день не існує наукових праць, які були б присвячені історії цього села, здебільшого це поодинокі дописи у наково-

популярних виданнях. Основними джерелами стали інтерв'ю із жителями селища. Вони володіють величезним обсягом внутрішньої інформації, що стосуються минулих подій та життя спільноти. Завдяки їхнім розповідям можна отримати унікальні відомості про традиції, звичаї, події та особистості.

Перші свідчення про історію с. Дзвинячка поміщено у журналі «Літопис Борщівщини» (1993 р.): «Мабуть село Дзвинячка було одним цілим з Бабинцями, але через постійні спустошення і ворожі напади знищилося. Після нового заселення село вже не могло розширятися. Поселення найбільше потерпіло під час турецьких воєн від 1654 аж до 1694 р. як від ворогів, так і від Коронного війська, яке кілька разів розміщувалося на верховині між річками Збручем і Дзвинячкою в час облоги Кам'янця і утворення Окопів Святої Трійці. Стародавній початок цієї місцевості сягає дохристиянських часів...» [9, с. 35].

Цей запис фіксує початкові етапи формування села й відкриває шлях до подальшого розкриття його історії. Люди завжди були об'єднані спільним горем та подоланням його. Проносять крізь століття свою історію, свій біль та перемоги. Щоб не забути своїх традицій та історію створюються освітньо-культурні організації, зокрема «Просвіти».

В архівній статті «Читальня «Просвіти» у Дзвинячці», за авторством Ігоря Ворончака згадано: «Ініціатором заснування читальні у Дзвинячці був сотрудник місцевої церкви о. Василь Залуцький (1867 р. н., рукоположений у 1894 р.). який допомагав о. Антону Грибовичу, 1819 р. н. (рукоположений у 1843 р.) що душпастирював від 1847 р. Спершу йому було доручено обслуговувати Михайлівку. Одночасно із активним релігійним життям він доклав чимало зусиль до розбудови тамтешньої читальні і вже в середині 1890 р. був її головою. В той же час о. Залуцький поширив ідею просвітництва і в Дзвинячці» [3, с. 8].

Можемо підсумувати, що освіта у селі була присутня і доступна, про що не можна сказати за медицину. Зазвичай сільська медицина страждає через відсутність хорошого обладнання та фахівців і без винятку постраждало село Дзвинячка.

В селі не було медичної установи. Лише у Мельниці працював один приватний лікар, який за відповідну плату надавав медичну допомогу. За один прийом лікар брав 5-10 злотих, а один виклик лікаря з Мельниці до села коштував 10-15 злотих, на ці гроші треба було продати 2 центнери пшениці.. Ліки продавали монахині. Відтак чимало людей хворіло, поширеними були туберкульоз, апендицит, скарлатина, дифтерія [2, с.72–78].

Щодо соціально-економічного становища, за матеріалами газети «Діло», Ігор Скочиляс на писав , що «... в Мельниччині в кінці XIX ст. та на початку XX ст. двірські обшари перебували в руках поляків і євреїв.

Таким чином у Мельниччині сформувався невеликий за кількістю але впливовий і багатий прошарок землевласників з середовища євреїв і поляків, які були національно, майново і релігійно відчужені від селян-українців». Вважаємо, що це стало однією з причин напруженості, що виникла у Борщівському повіті в 1900 р. Головною причиною масового невдоволення селян було їх безправне економічне становище, викликане політикою уряду і соціальним визиском власників маєтків та орендарів. Оплата сільськогосподарським робітникам навіть по тогочасним міркам не витримувала жодної критики. Наприклад, за 14 годин праці платили: косарі і жінці отримували лише 25 або 30 крейцерів, а взимку оплата праці робітника складала лише 15–18 крейцерів. При натуральній оплаті праці селяни забирали собі десяту мірку викопаної картоплі, 14 сніп жита, 15 сніп пшениці [4, с. 634].

В енциклопедії «Історія міст і сіл УРСР» 1973 р. видавництва згадується про історію Борщівщини. «...Панівні класи Австро-Угорщини прирекли народні маси на нещадну експлуатацію, безпросвітні злидні, голод, хвороби. 28 липня 1914 р. спалахнула війна, а вже 14 серпня російські війська вступили на Борщівщину. Вони побачили страшні злидні, два попередні роки були неврожайними і населення голодувало. Наприкінці липня 1917 р. після невдалого наступу російських військ на південно-Західному фронті, німецько-австрійські війська зайняли Борщівщину. Почалися масові арешти і розстріли тих, хто прихильно ставився до Росії [4, с. 638].

Велика Жовтнева революція восени 1917 р. надихнула борщівщан на боротьбу проти імперії Габсбургів. В березні-квітні 1919 р. селяни почали самовільно захоплювати поміщицькі землі. 7 липня польські війська окупували Борщівщину та проводили колонізацію [4, с. 640].

З початком Другої світової війни німецькі війська окупували й Борщівщину. Жителі Дзвинячки, як і всі інші люди, що потрапили в окупацію, були в постійному страху перед німцями, які знущалися з людей.

Гладій Ганна Гаврилівна, 1925 року народження, яка була свідком тих подій розказує що:

«Приходили у хату, відкривали скрині, викидали домоткане полотно, розкидали його і інші речі, топтали. Забирали хліб, на харчі птицю, свині. Люди голодували тому що все майже забирали німці. Накладали на кожне господарство контингент, в селі були десятники з числа українців, які мали під свою відповідальність по десять господарств. Збирали контингент (сільськогосподарська данина) від них, якщо не давали, тоді залучалася поліція, яка також була сформована з українців і відповідала за порядок у селі, за дотриманням вимог німецької влади». Протягом десяти днів точилися запеклі бої по ліквідації ворожого німецького угруповання,

особливо в районі Борщева і Скали-Подільської. Бої на цих теренах стали вирішальними. Весною 1944 р. радянські війська вигнали повністю німців з території Борщівщини.

Упродовж 1944–1946 рр. та 1951 р. згідно з Угодою між Українською Радянською Соціалістичною Республікою та Польським комітетом національного визволення від 9 вересня 1944 року «Про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР» було примусово переселено 500 тис. чоловік всього [7, с. 99–105].

Зі здобуттям України незалежності у 1991 р. жителі виявила бажання змінити стару назву села. Відтак с. Комунарівка перейменували на с. Дзвинячка. Дане питання було розглянуто різними інстанціями і відповідно Президія Верховної Ради УРСР постановила перейменувати Комунарівку на Дзвинячку, нормативно-правовий акт №848 з питань адміністративного устрою України від 18 березня 1991 р. Відповідно перейменовано Комунарівську сільську раду на Дзвиняцьку. Рішенням сесії Дзвиняцької сільської ради від 5 лютого 1995 р. затверджено проект встановлення меж та формування території Дзвиняцької сільської народних депутатів з центром у селі Дзвинячка. Відповідно відійшли села Урожайне, Латківці та Дзвенигород з утворенням Урожайнівської сільської ради. Співвласника майнових паїв, поділившись на групи, розібрали техніку, тваринницькі приміщення на паї. На місці чудової тваринницької ферми залишилися катакомби, які зараз нагадують поле після бою. Земля передавалася то одним то другим орендарям, котрі сплачували орендну плату, але роботою людей не забезпечували. Багато жителів села тимчасово виїжджали на заробітки у Чернівці, Москву, Київ та інші міста, щоб прогодувати свої родини, навчати дітей, дати їм належне утримання [5, с. 498–499].

Станом на 2014 рік понад 98 людей виїхали на заробітки в Італію, Іспанію, понад 80 чоловік виїжджають сезонно на роботу в Польщу, Росію. Першою, хто поїхав у Італію на роботу в кінці 1997 р. була Лук'янів Ольга Степанівна. Для односельчан тоді це було дивиною, адже до цього часу всі працювали в своєму селі [5, с. 499].

Висновки. Таким чином, кожне село є не лише окремою географічною одиницею, але й важливим центром життя, культури та історії. На сьогоднішній день, незважаючи на загальний інтерес до історичних досліджень, існує значна проблема недостатньої інформації з історичної регіоналістики. Село Дзвинька виявляється особливим у цьому контексті, маючи свою унікальну та надзвичайно цікаву історію, яка відображає традиції, звичаї та складні періоди в житті його мешканців. Дослідження історії села Дзвинька є актуальним дослідженням, оскільки воно допомагає краще розуміти важливу роль цього поселення в специфіці

локально-регіональних студій і сприяє збереженню та розкриттю його історичної спадщини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борщівщина. Народне мистецтво, побут та звичаї. Альбом – каталог музейних фондів Борщівського краєзнавчого музею. Борщів, 1994. 54 с.
2. Вітенко М. Д. Польське велике землеволодіння в Галичині (кін. XIX – поч. XX ст.). *Вісник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Серія «Історія»*. Івано-Франківськ, 2008. Вип. XIV. С. 72–78.
3. Ворончак І. Читальня «Просвіти» у Дзвинячці. *Галицький вісник*. 2010. 24 верес. С. 8.
4. Історія міст і сіл Української РСР: в 26 т. / голов. редкол: Тронько П. Т. (голова) [та ін.]. Київ: Голов. ред. Укр. рад. енциклопедії АН УРСР, 1966. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000991
5. Інтерв'ю з Гладій Ганною Гаврилівною. Провела Семенюк Марія Василівна, 2011 р.
6. Історія міст і сіл: у 3 т. Т. 1. / Г.Івахів, Б. Мельничук, Н. Мизак, М. Семенюк // Тернопільщина – Тернопіль, 2014.
7. Кентій А. В. Нариси історії Організації українських націоналістів (1929–1941 рр.). К.: Ін-т іст. України НАНУ, 1998. 201 с.
8. Ковалюк Р. Український студентський рух на західноукраїнських землях XIX – XX ст. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2001. 420 с.
9. Комар В. Українське питання в політиці Польщі (1935–1939). *Галичина: наук. і культ.-просвіт. краєзнав. часоп.* 1998. № 1. С. 99–105 URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=IDP=&S21STR=journal_2001_5_120
10. Літопис Борщівщини: іст.-краєзн. збірник / Борщівський обл. краєзнавчий музей. 1993. 35 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Litopys_Borschivschyny/Vypusk_3/
11. Літопис Борщівщини: іст.-краєзн. збірник / Борщівський обл. краєзнавчий музей. 1994. 108 с.
12. Тернопільський енциклопедичний словник: у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2004. Т.: А – Й. 696 с.